

NOS

Medlemsorgan för Föreningen Natur och Samhälle i Norden Nr 1:1991
Utkommer med fyra nummer per år.

Glad vår, medlem!

Förra gången jag skrev en hälsning till dig stod julen för dörren. När jag skriver detta är det nästan påsk, de många pastellfärgernas högtid, och nästa gång ett programblad dyker upp hos dig bör det nästan vara midsommar.

Ibland vill man att tiden skall stå still - ögonblicket är alltför skönt. Ibland vill man att tiden skall rusa iväg för att man skall komma igenom något tråkigt eller nå fram till något roligt. "Carpe diem" - fånga dagen - var lösenordet i filmsuccén "Döda poeters sällskap". Men hur vi än önskar så flyter tiden, denna ogripbara dimension i tillvaron.

Ett bra sätt att ta vara på de sköna stunderna är förstås att följa sällskapet i vår synnerligen levande förening.

Nu börjar vandringarnas högsäsong. Vi har några stycken i vår och i sommar kan det bli fler. Som du ser har vi redan prickat in ett par intressanta arrangemang på förhösten, men mer därom i nästa blad. I juni kan du följa med föreningen per cykel någonstans i Estland.

Genom kontakter med ett par andra föreningar får vi möjlighet att såväl delta i fågelexkursioner som att bekanta oss med antika kartblad. Ja, bläddra och läs!

Och kom med!

Anders Scharström

CYKELTUR I ESTLAND

Det verkar som om det skulle vara möjligt att genomföra en cykeltur i Estland. Preliminärt är resan planerad till början av juni 1991. Vi har tänkt koncentrera oss på ön Ösel utanför Estland.

Om du är intresserad kontakta mig snarast och i varje fall före den 15 april. Man måste nämligen planera i mycket god tid p g a visumtvånget m m.

Anders Tunevi 08-720 2267 (b), 08-92 20 15 (a)

PROGRAM APRIL - JUNI 1991

Detta programblad är sammanställt av Benita Jansson och Anders Tunevi samt redigerat av Anders Scharström.

Redigeringen avslutades den 27 mars 1991.

Nästa programblad beräknas komma i juni.

KVÄLLSVANDRING I SLOTTSPARKEN

Måndagen den 8 april kl 18.30

Ulriksdals slottspark

Dags för det traditionella vårvinterbesöket i Ulriksdals slottspark! Kattugglorna vi tidigare sett några gånger har under det senaste året siktats endast sporadiskt, men även utan dem är parken och dess omgivning ett mycket fint mål för en kvällsvandring. Samling på Bergshamra torg (Mörbylinjen, stn Bergshamra norra utgången eller buss 509, 540) kl 18.30. Vi är ute ca 2 timmar. Te hos reseledaren efteråt för dem som vill.

Erik Elvers tfn 08-85 84 88 (b), 08-788 2998 (a).

FNSiN

Lokal: Upplandsgatan 80, Sthlm, 08-33 49 59

Medlemsavgifter:

Fullbetalande: 110 kr per år.
Familjemedlem: 20 kr per år.
Ny medlem efter 30/6: 50 kr.

Avgiften sättes in på postgirokonto 67 01 50-2.

FNSiN-medlemmar gör det tillsammans!

GOTSKA SANDÖN - FÖRMÖTE

Tisdagen den 23 april kl 18.30

Lokalen, Upplandsgatan 80, t v om porten.

I kväll går vi igenom alla praktiska detaljer som man behöver känna till inför en resa till Sandön: kläder, proviant, transporter till och från Nynäshamn, ordningsregler på ön. I mån av behov och möjlighet försöker vi ordna samåkning. Dessutom ser vi på bilder från ön och pratar om vad vi själva varit med om - där och på vägen dit. En och annan skröna kanske slinker med.

Även du som inte skall åka med till ön i pingst är naturligtvis välkommen - för att höra dig för inför ett senare besök eller berätta om tidigare. Som framgår nedan kommer föreningen att göra en resa till Sandön även i augusti. Om du inte har möjlighet att vara med i kväll så får du gärna ringa och fråga.

Erik Elvers, tel 08-85 84 88 (b), 08-788 2998 (a)
Anders Schærström, tel 08-758 3003 (b), 08-665 2900 (a)

Beräffande resan i augusti:
Bo Zachrisson 08-31 02 33 (b) 08-16 42 29 (a)

BLAND VÅRBLOMMOR VID ROSENDALS SLOTT

Torsdagen den 25 april kl 18.00.

I kväll guidar Nils-Erik Landell bland vårblomster vid Rosendals slott med avslutning utanför Rosendals växthus. Det blir en idéhistorisk resa i djurgårdsnatur från Karl Johans Rosendal till antroposofernas trädgårdskonst. Ta med egen matsäck och gärna fågelkikare eftersom vårfåglarna ingår i guidningen!

Samling kl 18.00 vid Rosendals slott. Vandrigen avslutas efter ca två timmar.

NATURENS HUS - STUDIEBESÖK

Söndagen den 5 maj kl 12.00

I dag besöker vi Naturens Hus. Där ser vi ett exempel på hur man kan utnyttja datorer för att förmedla kunskap om naturen. Man använder sig av s k multimedia som är ett sätt att kombinera dator- och videoteknik.

Kostnaden för besöket är 10 kronor. Till Naturens Hus, som är beläget vid Stora Skuggan på Norra Djurgården, kan man komma med tunnelbanan till universitetet. Därifrån kan man följa skyltarna mot Stora Skuggan.

Anders Tunevi: 08-720 2267 (b), 08-92 20 15 (a)

GOTSKA SANDÖN I PINGST!

Pingstafton 18 maj - annandag pingst 20 maj 1991.

Resan är fulltecknad efter ett rekordstort intresse, och en väntelista har upprättats. Det k a n ju bli återbud så de som är intresserade kan ringa om de vill bli antecknade på listan.

Avfärden från Nynäshamn kommer att ske kl 14.30 på lördagen. Återresan från Sandön anträdes ca 19.00 på måndagen (annandag pingst).

Båtresan tar ca 4 timmar. Övernattning i tält eller i barack. Det finns även ett fåtal sängplatser i hus. Kokhus, toalett, rinnande vatten och telefon finns vid lägerplatsen på ön.

Förmöte äger rum den 23 april. Se ovan.

Upplysningar:

Erik Elvers 08-85 84 88 (b), 08-788 2998 (a) Anders Schærström 08-758 3003 (b) 08-663 1370 (a)

STENHAMRA

Söndag 26 maj

I Stenhamra på Svartsjölandet drevs stenbrott i drygt ett halvsekel fram till 1937. En hel del av den gamla bebyggelsen finns ännu kvar. I den säregna miljön kring de gamla övergivna, nu vattenfyllda stenbrotten har några filmer spelats in. Vi upptäcker platsen tillsammans och gör eventuellt ett uppehåll på hemvägen för att titta efter kungsängslilja.

Buss 316 från Brommaplan kl 10.15, till Stenhamra strax före kl 11. Föranmälan till Erik Elvers, tfn 08-85 84 88 (b), 08-788 2998 (a).

TRADITIONELL PICKNICK

Torsdagen den 6 juni 18.00 - ???

Tradition ... tja, i år blandar vi traditionerna igen. Vi slår samman föreningens försommarpicknick med den gamla stockholmstraditionen att dra till Ugglevikskällan i trefaldighetstiden. Packa utflyktskorgen, ta eventuellt T-banan till Tekniska högskolan och sedan en promenad genom Lilljans-skogen till Ugglevikskällan som markeras av en liten paviljong. Där sätter vi oss i kvällssolen på en slänt, firar sommarens ankomst och insuper naturens alla dofter och lyssnar till fågelsången medan sommarskymningen faller.

Anders Schærström 08-758 3003 (b) 08-665 2900 (a)

BLAND RUNSTENAR OCH GAMLA KARTOR

Söndagen den 9 juni

I dag skall vi bekanta oss med runstenar och natur nordväst om Vallentuna. Vi vandrar ca en och en halv mil och avslutar vandringsen med att studera antika kartblad m m.

Vi samlas vid Lindholmens station kl 10.11 och gör sedan vårt intåg i sommarhagen. Tåg avgår från Östra station kl 9.26. Medtag färdkost.

Vi börjar med att gå en bit på den forntida landvägen mot Folklandstingsstad. De många runstenarna vittnar om att redan under vikingatid gick här en viktig led. Vi fortsätter mot Husby och går sedan söderut förbi ett par botaniska naturminnen och når så småningom Gullbron, där några runstenar vittnar om platsens forna betydelse. Grävningar har visat att här för minst 1500 år sedan fanns en pålbro.

Sedan besöker vi VÖBAM (Vallentuna-Össebygdens arkiv- och museiverksamhet) som för några år sedan fick ta emot en ofattbart stor samling av kartblad och andra tryckalster framför allt från 1800-talet och tidigt 1900-tal men även 1600- och 1700-tal. Samlingen omfattar kartor och bilder från nästan hela världen samt planscher i ämnen som anatomi, botanik, porträtt, arkitektur, militaria, mode, zoologi o s v. Alltsammans är till salu till förmånliga priser. Även om man inte tänker köpa är samlingen synnerligen sevärd.

Entusiasterna i VÖBAM har lovat att bjuda på kaffe och naturligtvis berätta om alla kartor, planscher m m.

Av hänsyn till VÖBAM behöver vi ha föransmälan senast dagen före vandringsen.

Anders Schærström 08-758 3003 (b) 08-665 2900 (a)
Erik Elvers 08-85 84 88 (b), 08-788 29 98 (a)

GOTSKA SANDÖN - IGEN!

Mitten av augusti.

För er som inte fick plats på pingstresan till Gotska Sandön kommer nu en ny chans. Bo Zachrisson leder en resa till ön i mitten av augusti. Exakt datum meddelas i mitten av maj.

Man kommer att stanna på ön 4 - 6 dygn för att riktigt kunna bekanta sig med naturen där, med stränderna och med den inre delen av ön med tallskogen. Förhoppningsvis är det så varmt att bad i Östersjön lockar. Man övernattar i barack eller tält. Kostnaden blir 700 - 800 kronor, beroende på om man övernattar i barack eller i tält. Mat och dryck får man ta med själv. Det går naturligtvis utmärkt att komma till pingstresenärernas förmöte den 23 april.

Du anmäler dig till resan genom att sätta in 200 kronor på pg 60 80 82-4 före den 15 maj. Anmälan är bindande.

Bo Zachrisson tel: 08-31 02 33 (b), 08-16 42 29 (a)

Ryska kanonerna

Sälutikstallen

Fakta om Gotska sandön

Nationalpark. 36,5 kvadratkilometer. Befolkning saknas. Ön består av sand och grus som bildar långa, vackra dyner, bevuxna av ljus, lavrik tallskog och skira ängen, backtimjan och orkideer. Ca 400 arter av kärlväxter har noterats. Långa breda sandstränder. Rikt insekts- och fågelliv. Kungsörn och säl kan man träffa på under strövtågen på ön.

Många historier och skrönor är förknippade med ön. De ryska kanonerna som sticker upp ur sanden vittnar ännu om en förlisning år 1864.

Bland sevärdheterna märks annars Schipkapasset, Döda skogen och Gottbergs lada, dit den diaboliske sjöräven Gottberg lurade intet ont anande sjömän.

Endast svenska medborgare får besöka Gotska Sandön.

Teckningarna är hämtade ur föreningens bok om Gotska sandön.

Litteratur: Albert Engström: Gotska sandön och FNSiNs egen Gotska sandön - en tvärfacklig beskrivning.

EKOMUSEUM BERGSLAGEN

Lördag - söndag 31 augusti - 1 sept.

Ekomuseum i Bergslagen är inte något vanligt museum. Att besöka det är att resa i tid och rum.

Skog, malm, vatten och kunskap i förening - det blev Bergslagen. Redan omkring år 400 f Kr utvann man järn ur myrmalm och rödjord vid Ängelsberg. I mitten av 1300-talet slog sig Engelbrekts farfar på järnhantering i Englikobyggning. Och 1777 började man att bygga Strömsholms kanal som skulle bli livsviktig för traktens ekonomi.

Nu, när Bergslagen oåterkalleligen har förändrats, har två län och sju kommuner gemensamt åstadkommit ett levande museum av bygden.

Vi planerar att ägna några sommarkvarter åt detta ekologiska och ekonomiska "museum". Vi inkvarterar oss hos föreningens vänner Margareta Lindblad och Willy Westby, kända tågresenärer och författare av resehandböcker.

Preliminär resplan:

Lördag:

Vi avreser med tåg från Stockholm ca 8.30 mot Västerås, där vi byter till buss. I Surahammar ser vi Stenhuset och Bruksmuseet. Vi far vidare med buss till Ramnäs, där vi kan se Lancashiresmedjan. Med VL-tåg far vi så till Ängelsberg, där vi eventuellt kan ordna ett besök på oljeön.

Söndag:

Vi far med VL-tåg från Ängelsberg till Fagersta, där vi beser på Ekomagasinet. Sedan fortsätter vi till Norberg för att se på Polhemshjulet och Svinryggens gruvor, Mossgruveparken, Klackbergs gruvfält m m.

Efter ett par väl använda dagar är det så dags att återvända med tåg till Stockholm, dit vi räknar med att anlända på söndagkvällen.

Vi bör helst vara minst tio personer. Då kan vi få rabatt hos SJ (annars kostar den resan ca 260:- per person). Resorna med VL-tåg och buss kostar 75 - 100 per person. Därtill kommer inträdesavgifter, logi och förstås måltider.

Även om det är långt till 1 augusti så skulle det underlätta planeringen om du som är intresserad kunde anmäla det redan i vår.

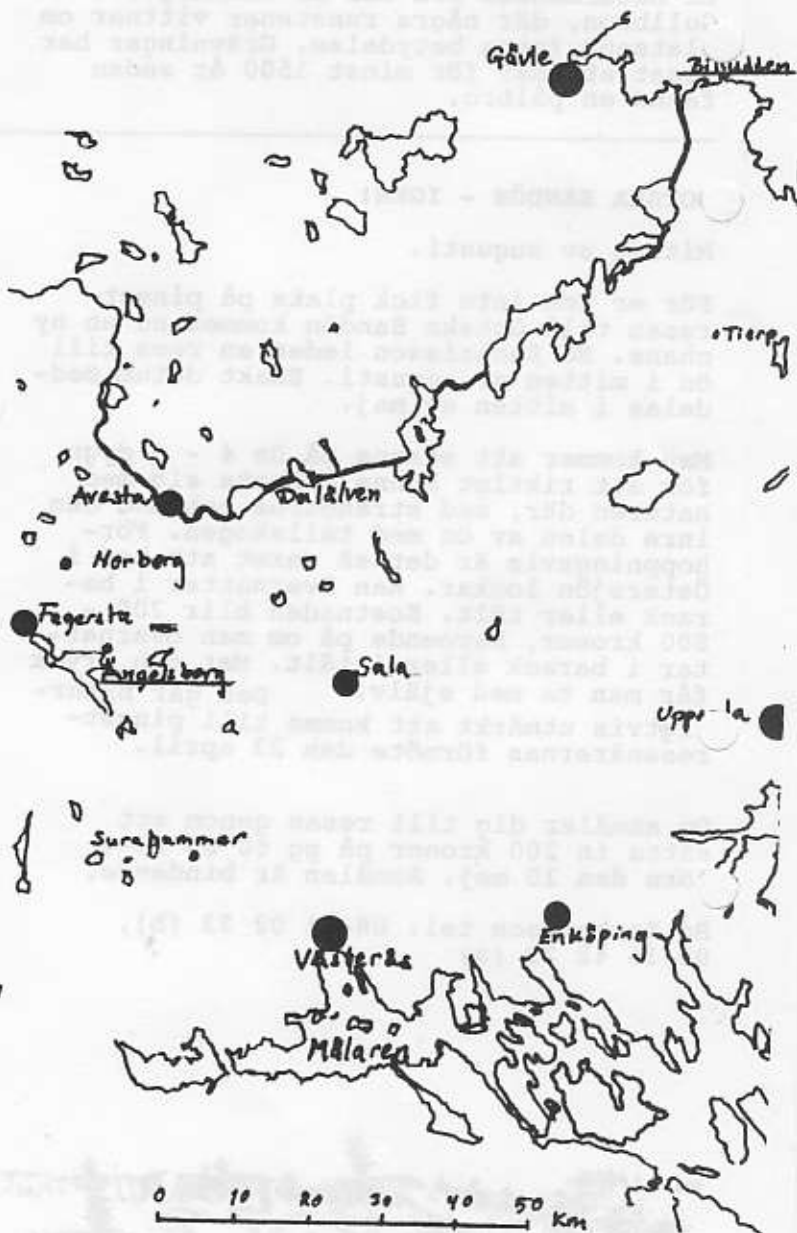
Benita Jansson, tel. 08-91 71 32 (b)
08-666 86 42 (a)

BILLUDDEN

Lördag 28 sept.

Boka in dagen redan nu - vi gör en exkursion under ledning av Karl-Erik Pershans från Stockholms universitet till Billudden i norra Uppland. Här är landhöjningen snabb - udden blir en dm bredare var adertonde månad. Närmare detaljer om utflykten i nästa programblad (när udden blivit en cm bredare).

Erik Elvers 08-85 84 88 (b) 08-788 2998 (a)

Berätta för dina vänner, kolleger, släktingar och grannar om FNSiN!

"SKÄRGÅRDENS FÅGLAR"

SKÄRGÅRDSKRYSSNINGAR FÖR NATURINTRESSERADE MED M/S JOSÉPHINE
våren 1991

Utflykter med lyxkryssaren M/S Joséphine är något alldeles extra.
Följ med på en fantasifull naturupplevelse genom världens vackraste natur under
en tid när skärgården kokar av fågel.

ÖVERSIKT Joséphine-turer (tur nr 1, 3 specialabonnemang SIOF)

nr	datum	Arrangemang/rutt	Från- Till	Pris
1	16 13.4	Horssten m m	Stafsås, t o r	300
2	sö 14.4	Södra skärgårdens pärlor / sål	Björkvik, t o r	300
3	16 27.4	Norra skärgården till Kapellskär	Stafsås- Kapellskär	300
4	sö 28.4	Söderarms skärgård till Sihim	Kapellskär-Nybroviken	300
5	16 4.5	Natur o kultur	Naturens Hus-Nybrov.	300
6	sö 5.5	FÅGELSKÅDNINGENS DAG	Naturens Hus-Nybrov.	150

Få naturupplevelser kan mäta sig med att uppleva skärgården på våren när tjurdama kokar av
sjöfågel, då allfågelsång och ojdergamman ligger som en lät ljudkuliss över neiden. I flera år har
skärgårdsturer gått av stapeln för naturintresserade med den bekväma lilla lyxkryssaren M/S
Joséphine. Missa nu inte detta tillfälle, att en hel dag under sakkunnig ledning stifta bekantskap
med de flesta av skärgårdens typiska fåglar. Ledare blir erfarna ornitologer från Stockholms
Ornitologiska Förening (SIOF) under ledning av *Henrik Waldenström*. De exakta rutterna beror på
väderet, men vid blåst väljs andra fågelrika - mera skyddade - alternativ. Läs mer nedan!

Praktiska detaljer för alla turer (bör täcka allt!)

Utrustning: Kikare (gärna tub), fågelbok, anteckningsbok, varma kläder, stövlar (varma) eller
graningstyp. Visserligen finns en varm kajuta men "skådningen" sker på däck. Det är kallt som en
vinterdag i skärgården så här års. Packa helst i bag eller kånken, inte i stor ryggsäck!

Mat: Smörgåsar, kakor, läsk, kaffe och godis kan fås ombord. Vid anmälan kan lunch å 110 kr
förbeställas, vari ingår varm huvudrätt, bröd, smör, sallad, måltidsdryck och kaffe. Varm mat kan
beställas till alla turer.

Pris: 300 kr för färden (höjt p g a nya moms), samt ev lunch å 110 kr betalas in samtidigt på
personkonto nedan.

Anmälan: Alla anmälningar, inbetalningar och förfrågningar tas emot av:

Torgny Söderberg tel 08/53-26-28: **653 26 28**
Hantverkarg. 84, 1 tr personkonto: 56 07 05 - 0191
112 38 Stockholm

Betalning görs direkt eller att Du låt kontakt med telefonsvararen eller senast 3 veckor före turen.

OBS! Ange på talongen exkursionsDATUM, alla deltagarnamn, samt ev
luncher som betalningen avser. Ev ytterligare detaljer meddelas vid anmälan. Är Du försenad med
inbetalning måste Du ånyo checka Din anmälan. Tänk på att dessa turer snabbt blir fulltecknade!
OBS ingen särskild bekräftelse! (Vi tycker det är kul att just Du vill vara med ändå!)

Övrigt: Erlagd färdavgift återbetalas endast vid inställt tur. Kan Du inte åka så sälj biljetten till
annan skådare! Undvik att ta med barn under 12 år. Ingen juniorrabatt.

PROGRAM FÖR VÅREN 1991

1-16 13.4 Horssten m m (SIOF)

2-sö 14.4 Genom södra skärgårdens pärlor och sälchanser

Ungefärlig rutt blir Långviksskär - Biskopsö - Norssten-Jungfruskär.

Avfärd: Från Björkviks brygga, Ingårö; kl 08.00. Buss 422 från Slussen kl 07.00, byte till 426 i
Gustavsberg. Återkomst till Björkvik kl 16.00 lagom till anslutande buss kl 16.11. Gott om p-
platser.

3-16 27.4 Genom norra skärgårdens pärlor till Kapellskär (SIOF)

4-sö 28.4 Genom Söderarms skärgård till Stockholm

På denna tur kommer vi att koncentrera oss på godbitarna i Söderarms svåråtkomliga skärgård
samt Röder - Kallskär - Angedrommen etc vid tjänlig väderlek. Detta blir en mycket exklusiv tur.

Avfärd: Från Kapellskär 09.45 ca, angång Stockholm, Nybroviken (kajplats 12) 20.00 ca. Buss
637 avgår från Tekniska högskolan kl 7.35, via Norrtälje, sen byte till buss 631, anländer till
Kapellskär 09.35.

5-16 4.5 Natur och kultur i Stockholms skärgård (Studieförbundet/Naturens Hus)

På denna tur provar vi att blanda natur och kultur; djur, växter, geologi och skärgårdshistoria. Det
blir en mycket givande kryssning mellan topplokaler i mellanskärgården.

Samling kl 09.00 vid buss 40:s ändhpl vid St Lappkärsberget och därefter vandring 200 m till
Sjöstugans brygga där båten avgår 09.15. Kontakta Studieförbundet 08/30 00 51 om Du vill
delta i förberedande seminarium te 2/5 i Naturens Hus. Hemkomst Nybroviken ca 18.00.

6-sö 5/5 FÅGELSKÅDNINGENS DAG i Stockholms skärgård

(Studieförbundet/Naturens Hus)

Sveriges Ornitologiska Förening utlyste 1987 för första gången *Fågelskådningens dag* med syfte
att främja fågelintresset i Sverige och att värva nya medlemmar. Denna dag är till för en möjlig
fågelintresserad/nybörjare som skall introduceras i fågelskådandets ädla konst. Begränsad
kikanutlåning förekommer, men försök helst att ta med egen kikare. Stockholms Ornitologiska
Förening (SIOF) uppmärksammar fågelskådningens dag genom att arrangera en exkursion till det
fågelrika *St Skuggan* och *Lappkäret* på norra Djurgården (nära Universitetet i Frescati) och en
exklusiv båtexcursion i Stockholms skärgård. Dagen sker i samarbete med *Naturens Hus*.

Samling kl 09.00 utanför t-banestn "Universitetet" och därefter fågelvandring till det gula
sexkantiga Naturens hus för förfriskningar och visning av en särskild fågelutställning. Kl 12.00
möter en passagerarbåt upp vid Sjöstugans brygga och för sen ut oss till fågelrika områden i
Stockholms inner- och mellanskärgård. Hemkomst Nybroviken ca 18.00. Även mer erfarna är
välkomna denna dag men ta gärna med någon nybörjare. Stövlar bara vid våt väderlek, men varma
kläder behövs på båten.

Anmälan och lunch som övriga turer men båturen kostar 150 kr.

VÅL MÖTT I SKÄRGÅRDEN!

PS! Vill Du bli medlem i Stockholms Ornitologiska Förening (SIOF)?
Sätt då in 60 kr för medlemskap under 1991 på postgiro 57 79 91-3.

PROGRAMFÖRSLAG

Jag föreslår följande programpunkter:

Namn: -----

Telefon: -----

Föreningen Natur och Samhälle i Norden

Box 49015, 10028 Stockholm

PG 503197-6

FUNKTIONÄRER

Styrelse

Ordförande:

Anders Schærström
Kometvägen 49
183 33 Täby
08-758 30 03 (b)
08-665 29 00 (a)

Vice ordf:

Pia Eriksson
Björkuddsvägen 18 B
178 34 Ekerö
08-80 41 57 (b)
08-34 91 10 (a)

Sekreterare:

PeO Sundqvist
Grubbens gata 9
112 32 Stockholm
08-50 73 19 (b)

Kassör:

Erik Elvers
Illerstigen 28
171 71 Solna
08-85 84 88 (b)
08-788 29 98 (a)

Övriga ledamöter:

Ola Eriksson
Björkuddsvägen 18 B
178 34 Ekerö
08-80 41 57 (b)

Birgitta Traxel
Vesslevägen 40 nb
161 40 Bromma
08-25 03 35 (b)
08-616 2196 (a)

Kaj Valtersson
Värdshusvägen 20, 7 tr
145 50 Norsborg
0753-815 87 (b)
08-16 23 91 (a)

Bo Zachrisson
Birkagatan 2
113 36 Stockholm
08-31 02 33 (b)
08-16 42 29 (a)

Programkommitté

Benita Jansson
Sköntorpsvägen 49
121 65 Johanneshov
08-91 71 32 (b)
08-666 86 42 (a)

Kjell-Åke Ingemansson
Hasselquistvägen 10
121 46 Johanneshov
08-48 35 28 (b)

Anders Tunevi
Swedenborgsgatan 21:242
118 27 Stockholm
08-720 22 67 (b)
08-92 20 15 (a)

Kontaktpersoner

FNSIN- Höga kusten
Lena Hermansson
Svanö 25
870 40 Lunde
0612-303 50 (b)

FNSiN-Skåne
Eva Marie Widmark
Bärsärkagången 10
223 75 Lund
046-14 73 11 (b)

FNSiN-Uppland
Sven A Nyberg
Valthornsv. 31
752 50 Uppsala
018-40 47 70 (b)

FNSiN-Värmland
Lena Sewall
Älvrosgratan 4
654 61 Karlstad
054-18 68 75 (b)

FNSiN-Östergötland
Håkan Bley
Vattengatan 13
602 20 Norrköping
011-12 46 42 (b)
011-19 11 04 (a)

Frimärke
får du själv
stå för

FÖRENINGEN NATUR OCH SAMHÄLLE I NORDEN

BOX 49015

100 28 STOCKHOLM